

KESKKONNAAMET

KORRALDUS

01.03.2024 nr DM-120744-31

Potsepa liivamaardla Potsepa liivakarjääri keskkonnaloa muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine

1. OTSUS

Lähtudes Osaühingu Eesti Killustik poolt esitatud Potsepa liivakarjääri keskkonnaloa muutmise taotlusest, otsustab Keskkonnaamet:

1.1. jätta algatamata Potsepa liivakarjääri keskkonnaloa muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamine;

1.2. täiendavaid keskkonnauuringud ei ole vajalikud;

Keskkonnaamet teavitab KMH algatamata jätmise otsusest 14 päeva jooksul väljaandes Ametlikud Teadaanded.

2. ASJAOLUD JA ÕIGUSLIKUD ALUSED

Osaühing Eesti Killustik (registrikood 10126848; aadress Rõstla paekivikarjäär, Rõstla küla, Põltsamaa vald, 48022 Jõgevamaa) esitas 14.07.2022 Keskkonnaametile Potsepa liivakarjääri maavara kaevandamise keskkonnaloa muutmise taotluse (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis, edaspidi *KOTKAS* 14.07.2022 nr DM-120744-1, nõuetekohane taotlus esitatud 13.03.2023 nr DM-120744-19).

Potsepa liivakarjäär asub Pärnu maakonnas Pärnu linnas Kõima külas katastriüksusel Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:001:0033; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:001:0034; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:004:0215; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:004:0216; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:001:0127; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla 1 (tunnus 62401:001:1734; sihtotstarve mäetööstusmaa), Kiviveski (tunnus 15905:001:0169; sihtotstarve tootmismaa), Kaalukoja (tunnus 15905:001:0170; sihtotstarve tootmismaa).

Keskkonnaloa taotlus sisaldas keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) § 6¹ lõikes 1 nimetatud teavet.

KeHJS § 3 lõige 1 punkti 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt vaatab otsustaja tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, maapõueseaduse § 48 kohaselt annab kaevandamiseks keskkonnavalda Keskonnaamet. Seega on Keskonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses. KeHJS § 6 lõige 1 punkt 28 sätestab olulise keskkonnamõjuga tegevusena pealmaakaevandamise suuremal kui 25 ha suurusel alal. KeHJS § 6 lõike 2¹ kohaselt, kui § 6 lõike 1 punktides 1-34¹ nimetatud tegevust muudetakse, peab otsustaja andma eelhindangu selle kohta, kas kavandatav tegevus on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga või mitte ning otsustama KMH algatamise või algatamata jätmise üle.

KeHJS § 11 lõike 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhindangust (vt ptk 3) ja asjaomase asutuse seisukohast (seisukohad ning selgitused nendega arvestamise või arvestamata jätmise kohta, vt ptk 4). KeHJS § 11 lõike 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lõike 2 või 2¹ alusel, lisatakse otsusele eelhindang.

Keskkonnavalda taotlus on avalikustatud 15.11.2022 ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnavalda muutmise taotluse menetlusse võtmisest 15.11.2022 kirjaga nr DM-120744-10 kohalikku omavalitsust (Pärnu Linnavalitsust). Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 2, Pärnu Linnavolikogu 17.02.2022 määruse nr 5 „Keskkonnavalda seadustes sätestatud ülesannete delegeerimine“ ja maapõueseaduse § 27 lõike 7 alusel ja lähtudes kättesaadavatest asjaoludest, leidis Pärnu Linnavalitsus 02.01.2023 otsusega nr 4, et Potsepa liivakarjääri keskkonnavalda nr PARM-008 muutmise keeldumiseks ei ole põhjust.

KeHJS § 3 lg 1 p 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju.

3. EELHINNANG

Keskonnaamet annab KMH eelhindangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning eeldatavast keskkonnamõjust (KeHJS-i § 6¹ lõige 3). Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded on kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ (KeHJSi § 6 1 lõige 5).

Keskonnaamet on eelhindangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. Potsepa liivakarjääri keskkonnaloa muutmise taotlust koos lisadega sh KeHJS § 6¹ lg 1 kohane teave.
2. Maa-ameti geoportaali kaardirakendusi
3. Osaühing Alkranel „Potsepa liivakarjääri laienduse maavara kaevandamisloa taotluse keskkonnamõju hindamine“ 2019-2020
4. Audru valla üldplaneering (13.05.2010 Vallavolikogu määrus nr 19)

3.1. Kavandatav tegevus

3.1.1. Tegevuse iseloom ja maht

Osaühing Eesti Killustik taotleb maavara kaevandamise loa PARM-008 mäeeraldise laienemist, et tagada maardlas ressursi täielik kasutus. Laieneda soovitakse Potsepa liivakarjääri keskel asuvatele katastriüksustele Kiviveski (tunnus 15905:001:0169; pindala 0,32 ha) ja Kaalukoja (tunnus: 15905:001:0170; pindala 0,02 ha), kus asuvad kunagi karjääri teenindamiseks rajatud ehitised, mida perspektiivis enam ei vajata. Lisaks taotletakse laiendamist sügavuti Potsepa liivakarjääri lõunapoolse lahustüki lamamis. Potsepa liivakarjääri keskkonnaluba nr PARM-008 on antud 18.05.2005.

Mäeeraldise laiendamist taotletakse maapõueseaduse § 68 alusel, sest antud kohas ei ole maavara hilisem iseseisev kasutamine majanduslikult põhjendatud (tuleks rajada eraldi ligipääs, maavara kogus on väike). Mäeeraldise laiendamisel oleks tagatud arvel oleva maavara säästlik kasutamine, kogu ala ühtne ammendamine ja korrastamine. Taotletav ala paikneb juba avatud kaevandamisega muudetud maastiku servas, mistõttu on seal paikneva maavaravaru kaevandamine otstarbekas ressursi säästliku kasutamise eesmärgist lähtudes. Lisaks taotletakse laiendamist sügavuti Potsepa liivakarjääri lõunapoolse lahustüki lamamis.

Hetkel kehtiva Potsepa liivakarjääri mäeeraldise pindala on 85,82 ha ja selle teenindusmaa pindala 155,77 ha. Kaevandamisloa muutmisega laiendatakse mäeeraldise pindala 86,17 ha ning teenindusmaa pindala jääb samaks, 155,77 ha. Mäeeraldise pindala muutub suuremaks Kiviveski ja Kaalukoja katastriüksuste arvelt.

Kaevandatud maa korrastatakse metsamaaks ja veekoguks.

Taotletava Potsepa liivakarjääri mäenduslikud tingimused on soodsad, kuna ala paikneb olemasolevas maardlas ja külgneb avatud kaevandamisega muudetud maastikuga, kus ei ole vaja teha kaevandamise ettevalmistöid, samuti on sinna hea juurdepääs Kõima-Seliste kõrvalmaanteelt (tee nr 19107). Laiendataval alal puuduvad loodus- ja muinsuskaitsealad ning muud kaevandamistegevust piiravad ehitised ja kommunikatsioonid.

Taotletava Potsepa liivakarjääri piires moodustab kasuliku kihi läbilõike ülemises osas kruus ja kruusasegune liiv (valdavalt ammendatud) ning allosas peene- kuni ülipeeneteraline liiv. Liiv on kvartsi-päevakivi koostisega, liiva kruusaosises on tard- ja karbonaatkivimilise materjali osakaal võrdne. Katendiks on liivasegune kasvukiht (QIV) keskmise paksusega 0,34 m ning kasuliku kihi lamamiks on jääjärvelise tekkega ülipeen liiv või savi, paiguti ka saviliivmoreen.

Kasuliku kihi paksus ulatub vaadeldaval alal kuni 10 m. Olemasolevalt karjäärialalt varasemalt kooritud katend mahus 111 tuh m³ on paigutatud teenindusmaale aunadesse.

Kasulik kiht paikneb valdavalt pinnaseveetasemest kõrgemal, kuid osaliselt ka madalamal. Maavara on võimalik väljata kahe astmega (eraldi veealune ja veepealne materjal) ning pinnaseveetaset alandamata. Maavara kaevandatakse ekskavaatoriga, valmistoodangu laadimiseks kasutatakse ekskavaatorit või kopplaadurit.

Karjääri külgedele, mis ei külgne Potsepa liivakarjääriga, kujundatakse kaevandamise käigus ohutu püsinõlvus.

3.1.2. Tegevuse seos asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähipiirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega

Kehtiva Audru valla üldplaneeringu kohaselt on tegemist Potsepa liivamaardlaga, seega vastuolu üldplaneeringuga ei ole.

Potsepa liivakarjääri keskkonnaluba kehtib kuni 22.03.2036.

3.1.3. Ressursside, sealhulgas loodusvarade, nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik, kasutamine. Tegevuse energiakasutus.

Taotletavalt mäeeraldiselt saadav maavara on kavas kasutada ehituses, teedehituses ja ehitussegudes.

Peamised energiatarbijad karjääri avamise järgselt on karjääris töötavad seadmed ja masinad. Energiat kulub ettevalmistustöödeks (piiride märkimine, kõrghaljastuse eemaldamine, katendi eemaldamine), maavara kaevandamiseks ja kaevisse laadimiseks transpordivahenditele.

Mäeeraldisega hõlmatav varu on nii veepealne kui ka veealune. Veealuse varu kaevandamisel väljatakse liiv karjääri kaldale, kus see vabaneb veest, seega selleks energiat ei kulutata.

3.1.3. Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, jäätmete teke ja käitlemine

Potsepa liivakarjääris kaevandamisel on peamised keskkonda mõjutavad tegurid tahked peenosakesed (osakesed ehk tolm) ja müra. Samuti kaasneb maavara kaevandamisega mäeeraldisel piiril maastiku muutus ning olemasoleva taimkatte hävimine.

Pinna- ja põhjavesi

Potsepa maardlas levib vabapinnaline jääjärveliste setete veekiht, mis toitub põhiliselt sademetest. Veepidemeks on kasuliku kihi lamamis paiknev savikiht, mille pealispinna

kallakusest tulenevalt langeb pinnaseveetase ida suunas. 1963. aastal oli uuringutööde ajal veetase Potsepa karjääriga kattuva ala idaosas kõrgustel 20,6–24,0 abs m ja lääneosas 25,4–26,2 abs m. Hiljem rajati karjääri kirdenurka kuivenduskraav, mille abil hoitakse karjääri põhjapoolisel lahustükil pinnaveetaset madalana (~20 abs m). 2016. aastal mõõdeti Seliste–Kõima teest põhja pool veekogudes veetasemeks 19,9–21,1 abs m ja lõuna pool 21,2–25,1 abs m. 2018. aasta alguses oli põhjapoolsete veekogude veetase valdavalt 19,79–20,35 abs m ning lõunapoolsetes 21,75–25,74 abs m Potsepa liivakarjääri kirdenurka on rajatud kuivenduskraav, mille abil hoitakse olemasolevas karjääris pinnaveetaset madalana (taotletavale alale lähimas veekogus ~19,8 abs m). Pärast karjääri varu ammendamist on võimalik kraav sulgeda ning seeläbi veetaset tõsta. Potsepa liivakarjääri käsitlevates töödes on arvestatud, et veetase võiks tõusta kuni tasemeni 23,69 abs m, mida on kasutatud ka Potsepa maardla ülal- ja allpool pinnaseveetaset paiknevate maavaravaru plakkide eraldamiseks.

Piirkonna veerežiimile olulisi pikaajalisi ja pöördumatuid muutusi ette näha ei ole. Võimalikud muutused jäävad ajutiseks ning karjääri territooriumile. Eelnev on tingitud mh ka asjaolust, et mäeeraldiselt vee äravoolu kiirendavaid kraave ei rajata ehk säilib senine kraavi võrk.

Müra

Potsepa liivakarjääri mäeeraldise lähiala tuleb käsitleda kui II kategooria alana, kus kehtivad tööstusmüra piirväärtused: päeval ajal 60 dB ja öisel ajal 45 dB. Liiklusmüra (nt maanteeliiklus) piirväärtused II kategooria alal on päeval ajal 60 dB (65 dB on lubatud müratundliku hoone teepoolisel küljel) ja öisel ajal 55 dB (60 dB on lubatud müratundliku hoone teepoolisel küljel). Arvestades, et karjäär töötab päeval ajal, tuleb tagada vastav päevase aja normtase elamumaa-alal.

Maavara kaevandamise, töötlemise ja transportimisega kaasneb müra, mida tekitavad karjääris töötavad kaevandamismasinad. Ekskavaatorite, buldoosrite ja kopplaadurite müratase jääb vahemikku 84–90 dB. Müraallikast eemaldudes müratase alaneb. Avamaal 100 m kaugusel alaneb müratase 32 dB, 200 m kaugusel 38 dB ja 300 m kaugusel on sumbumine 5 dB iga 50 m kohta. Karjääris on müra summutavateks täiendavateks teguriteks karjääri seinad ja katendist vallid. Potsepa liivakarjääri keskkonnaloale on lisatud tingimus müra leviku minimeerimiseks.

Karjääri territooriumil teostatakse ka kruusakama materjali purustamist, kuid kuna kaevandatavas materjalis on selle osakaal marginaalne, siis tehakse seda ainult siis, kui sellist materjali realselt leidub. Seni on vastavat materjali purustatud maksimaalselt kuni 30 tuht aastat.

Potsepa liivakarjääris on läbi viidud ka KMH, mille käigus modelleeriti müra levikut. Modelleerimine näitas, et üheski modelleeritud olukorras ei põhjusta karjääris toimuv tegevus ega ka materjali väljavedu müra piirväärtuste ületamist lähimate majapidamiste juures.

Tahked peenosakesed (tolm)

Tolmu tekitajateks karjääris on samad masinad ja seadmed, mis tekitavad ka müra.

Kaevandamismasinate tekitatud tolmu hulk näiteks kaevisel laadimisel on suhteliselt väike (kaevisel loodusliku niiskuse tõttu) ja see settib maha masinate töökoha läheduses 50–100 m kaugusel. Kaugemale võib tolmu levida kaevist või killustikku vedavatest kallurautodest.

Avamaal, niisutamata kruusateedel võib tolmu levida tuulega 150–200 m kaugusele. Kuna osa maavaravarust asub keskmisest pinnaseveetasemest allpool, siis maavara kaevandamisel ja laadimisel loodusliku niiskuse juures ei eraldu märkimisväärselt tahkeid peenosakesi ning see langeb kiiresti maha masinate töötsooni läheduses.

Tahkete osakeste leviku ulatus ja hajumine sõltub peamiselt tuule suunast ja kiirusest ning õhuniiskusest. Pottsepa liivakarjääri keskkonnaloale on lisatud tingimus tolmu tekke ja leviku tõkestamiseks.

Korrastamine

Pottsepa liivakarjääri alale kujuneb peale maavara ammendamist metsamaa ja veekogu.

Vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus, lõhn

Vibratsiooni tekitavad karjääris töötavad mehhanismid. Liivakarjääris vibratsiooni põhjustavaid löhkamistöid läbi ei viida ning hüdrovasarat ei kasutata, seetõttu karjäärist väljapoole levivat vibratsiooni ei kaasne.

Kõige suurem on vibratsiooni mõju kasutatavate masinate juhtidele. Lähtuvalt töötervishoidu käsitlevatest õigusaktidest on karjääris töötavale tehnikale kehtestatud vibratsiooni piirnormid juba valmistajatehases. Karjääris töötav tehnika peab vastama kehtestatud normidele.

Valguse, soojuse, kiirguse ja lõhna reostust ettevõtte tegevusest ümbruskonnale ei kaasne.

Looduskaitse

Mäeeraldise pindala muutub suuremaks Kiviveski ja Kaalukoja katastriüksuste võrra, kus kaitstavaid loodusobjekte ei ole. Lõunapoolsel lahustükil, kus taotletakse laiendamist sügavuti, on III kaitsekategooria liikide tiigikonn (Pelophylax lessonae) ja kärkonn (Bufo bufo) elupaigad.

Karjääri teenindusmaa piirneb Lindi looduskaitsealaga (KLO1000517), mis kuulub Natura 2000 võrgustikku Lindi loodusala (RAH0000554) ning teenindusmaa piiresse jääb osaliselt projekteeritav Pottsepa kassikaku püsielupaik. Teenindusmaa idapiiril on III kaitsekategooria liigi lõopistik (KLO9119963) elupaik. Kaevandamisalal ja veoteega samal nölval on III kaitsekategooria liigi kaldapääsuke (KLO9124325) elupaik.

3.1.4. Tekkivad jäätmed ning nende käitlemine

Kaevandamisjäätmed on jäätmed, mis on tekkinud maavarade uuringute, maavarade

kaevandamise, rikastamise ja ladustamise ning kaevandamise töö tulemusena. Kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjäätmeid, mida ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal, mis ei ole jäätmeoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses, tuleb koostada kaevandamisjäätmekava. Jäätmeoidlaks loetakse iga ehitist või ala, mida kasutatakse rohkem kui kolmeks aastaks saastumata pinnase kogumiseks või ladestamiseks. Kui kaevandatud maavara otsustatakse töödelda seda purustades või sõeludes, siis seda tehakse erinevatele tingimustele vastava toodangu valmistamiseks, mitte toodangust kaubandusliku väärtuseta osa eraldamiseks.

Kaevandamisjäätmekava on kinnitatud 19.03.2021 nr DM-112402-17.

3.1.6. Tegevusega kaasnevate avariilukordade esinemise võimalikkus, sh heite suurus

Potsepa liivakarjääris paikneb kaevandatav maavara osaliselt allpool pinnasevee taset, seega suureneb võimalus lokaalse veereostuse tekitamiseks. Mäetöödel on potentsiaalseks reostusallikaks karjääri mäemasinate tehnilised avariid. Vee reostuse vältimiseks teostada pidevat tehnilise korrasoleku kontrolli karjääris kasutatava tehnika üle; hooldust ja tankimist viia läbi selleks kohandatud alal ja ettenähtud viisil. Reostusohu olukorra tekkimisel tuleb rakendada operatiivselt reostuse tõrje meetmeid ning sõltuvalt reostuse tekke asjaoludest läbi viia veeproovide analüüsid ning tuvastada reostuse määr. Karjääris peavad olema vahendid õli ja naftaproduktide lekkimisel tekkiva reostuse likvideerimiseks.

3.1.7. Tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide oht, sh kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide oht teaduslike andmete alusel

Tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide oht (sh sealhulgas kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide oht teaduslike andmete alusel) puudub.

3.2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

3.2.1. Olemasolev ja planeeritav maakasutus ning seal toimuvad või planeeritavad tegevused

Potsepa liivakarjäär asub Pärnu maakonnas Pärnu linnas Kõima külas riigile kuuluvatel katastriüksustel Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:001:0033; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:001:0034; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:004:0215; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:004:0216; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla (tunnus 15905:001:0127; sihtotstarve mäetööstusmaa), Potsepa liivamaardla 1 (tunnus 62401:001:1734; sihtotstarve mäetööstusmaa) ning Osäühingule Eesti Killustikule kuuluvatel kinnistutel Kiviveski (tunnus 15905:001:0169; sihtotstarve tootmismaa) ja Kaalukoja (tunnus 15905:001:0170; sihtotstarve tootmismaa).

Kaevandamisest mõjutatud maa tuleb kaevandamise järgselt korrastada projekti alusel (MaaPS § 81 lg 1). Korrastamisprojekt koostatakse lähtudes loa andja poolt esitatud korrastamistingimustest (MaaPS § 81 lg 2). Korrastamisega tuleb alustada tehnoloogiliselt esimesel võimalusel ning see tuleb lõpuni viia enne keskkonnavalda kehtivuse lõppu (MaaPS § 80 lg 1).

Lõunas külgneb taotletav Potsepa liivakarjäär Audru metskond 53 maaüksusega (tunnus: 15905:004:0617) ning läänes, põhjas ja idas jätkub Audru metskond 52 (tunnus: 62401:001:0761). Lisaks on ida pool külgnemine katastriüksustega Potsepa (tunnus: 15905:001:0304) ja Audru metskond 125 (tunnus: 15905:001:0302).

Mäeeraldisel kirdeosas asub karjääri tootmisala, mis on osaliselt asfalteeritud ja betoneeritud.

Tootmisalal paiknevad olmehooned, angaariid, kütusetankla, kaalumaja, valmistoodangu laod, purustus- ja sorteerimissõlm jm tootmiseks vajalik.

Taotletaval mäeeraldisel paiknevad geodeetilised märgid P35B (VID kood 7031), P035 (VID kood 7029) ja P35A (VID kood 7030). Märkide ja nende kaitsevööndite alla jääv maavara varu on otstarbekas kaevandada, kuid selleks tuleb esmalt geodeetilised märgid likvideerida ja ümber tõsta vastavalt lisatud kooskõlastusele.

3.2.2. Alal esinevad loodusvarad, sealhulgas maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime

Potsepa liivamaardla paikneb kirde-edela-suunalise oosi nõlvadel kujunenud sandurtasandikul. Olemasoleva Potsepa liivakarjääri mäeeraldisel piires oli maapinna absoluutkõrgus algselt 30–32 m, paiguti ka üle 35 m, kuid nüüdseks on suur osa kasulikust kihist kaevandatud ja teenindusmaal kõrguvad katendivallid, millest tulenevalt varieeruvad maapinna kõrgused vahemikus 16,3–38,7 m. Kasuliku kihi moodustavad setted kruusast ülipeeneteralise liivani, kusjuures materjali terasuurus väheneb sügavuse suurenedes. Liiv on kvartsi-päevakivi koostisega, liiva kruusaosises on tard- ja karbonaatkivimilise materjali osakaal võrdne Taotletava Potsepa liivakarjääri piires moodustab kasuliku kihi läbilõike ülemises osas kruus ja kruusasegune liiv (valdavalt ammendatud) ning allosas peene- kuni ülipeeneteraline liiv. Liiv on kvartsi-päevakivi koostisega, liiva kruusaosises on tard- ja karbonaatkivimilise materjali osakaal võrdne.

Katendiks on liivasegune kasvukiht (QIV) keskmise paksusega 0,34 m ning kasuliku kihi lamamiks on jääjärvelise tekkega ülipeen liiv või savi, paiguti ka saviliivmoreen. Kasuliku kihi paksus ulatub vaadeldaval alal kuni 10 m.

Potsepa maardlas levib vabapinnaline jääjärveliste setete veekiht, mis toitub põhiliselt sademetest. Veepidemeks on kasuliku kihi lamamis paiknev savikiht, mille pealispinna kallakusest tulenevalt langeb pinnaseveetase ida suunas.

Karjäärile on ligipääs Kõima-Seliste teelt. Ligipääs mäeeraldisele on hea, kuna juurdepääsu tee

on rajatud. Samuti on hea maavara kättesaadavus, kuna käesolevaks hetkeks on mäeeraldis suuremas osas paljandatud ja mets raadatud.

Karjääri rajamisel ja selle töötamise jooksul looduslik mitmekesisus paratamatul vaesestub. See saab hakata taastuma peale karjääri korrastamist. Ammendunud karjääriosas, kuhu on tagasi laotatud ka kooritud kattepinna, hakkab toimuma ka looduse isetaastumine.

3.2.3. Keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasutusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Planeeritav tegevus sarnaneb oma olemuselt ehitustegevusega. Nagu iga ehitustegevusega võib ka maavara kaevandamisega kaasneda keskkonnahäiringuid. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi KeÜS) § 3 lg 1 kohaselt on keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale. Taotletava keskkonnaloaga lubatud tegevusega kaasneda võivateks olulisemateks keskkonnamõjudeks on mõju maastikule ja maakasutusele ning kaitsealustele liikidele, piirkonna veerežiimi muutmine, rohevõrgustiku toimimise häirimine.

Käesolevaks hetkeks on mäeeraldis suures osas paljandatud.

Potsepa liivakarjääris on III kategooria liikide *Bufo bufo* (harilik kärnkonn, KLO9115367) ja *Pelophylax lessonae* (tiigikonn, KLO9115366) piiritletud kudemisala, mis on seotud Potsepa karjääri järvega ja selle kaldaalaga. Teenindusmaa idapiiril on III kategooria liigi *Falco subbuteo* (lõopistrik, KLO9119963) elupaik ning keskel, ligikaudu 0,05 ha suurusel alal, on III kategooria liigi *Riparia riparia* elupaik (kaldapääsuke, KLO9124325).

Mäeeraldisest lõunasse jäävad Lindi looduskaitseala (KLO1000517), mis on ühtlasi ka Natura 2000 võrgustiku ala Lindi loodusala ning idas on vääriselupaik VEP nr 204632.

Teenindusmaale jääb osaliselt projekteeritav Pottsepa kassikaku püsielupaik, mille moodustamise ettepaneku on Keskkonnaamet teinud Kliimaministeeriumile 17.07.2023. Projekteeritava püsielupaigaga kattub osaliselt ka olemasolev Pottsepa must-toonekure püsielupaik (KLO3000498), mis viimaste vaatlusandmete põhjal on asustamata.

Mäeeraldisel laiendamise toimiva karjääri keskel asuvate Kaalukoja ja Kiviveski katastriüksuste ulatuses on väga minimaalne moodustades kokku 0,2 % mäeeraldisel teenindusmaa pindalast. Aruandes „Potsepa liivakarjääri laienduse maavara kaevandamisloa taotluse keskkonnamõju hindamine“ (Osaühing Alkranel 2019-2020, edaspidi KMH) on hinnatud mõjusid eelpool loetletud kaitseväärtustele ning seatud on vastavad tingimused ja leevendusmeetmed, et ära hoida ebasoodsaid mõjusid. Laiendamisega nende kahe katastriüksuste ulatuses ei muuda sisuliselt olemasolevat olukorda ega aspekte, mida mõju hindamisel ei ole arvestatud. Seega ei ole põhjust eeldada, et laiendamisel oleks ebasoodne mõju kaitsealustele liikidele.

Eelpool viidatud KMH toob välja, et mõju veerežiimile tekiks, kui karjääris alandatakse veetaset (nt pumpamise teel) ja selle tõttu tekib karjääri ümber alanduslehter. Potsepa liivakarjääri kirdenurgas on kuivenduskraav (rajatud 1980ndatel) ning kavandatava tegevuse käigus põhjaveetasel spetsiaalselt ei alandata (vee väljapumpamist ei toimu ega ka uute kraavide rajamist). Pinnasevee taseme ajutist muutust võib täheldada veealuse materjali ammutamisprotsessil. Kuna liiva kaevandamine toimub osaliselt veetasemest allpool, siis väljatav kaevis sisaldab paratamatult vett. Pöördkoppekskavaatoriga veealuse varu kaevandamise korral toimub põhjavee vahetu ümberjuhtimine ehk koos veega küllastunud liivaga tõstetakse välja ka liiva poorides sisalduv vesi, mille käigus alaneb vahetult liiva väljamise hetkel korraks konkreetse kaeveala veetase. Kujuneva tehishjärve pidevalt suurenevast veemahutavusest tingituna on vahetult maavara varu väljamisest põhjustatud veetaseme kõikumised väiksemad. Seega ei ole eeldada ebasoodsat mõju Lindi looduskaitsealale lõunapoolse lahustüki sügavuti laiendamise tulemusena.

Kuna lõunapoolne lahustükk kattub osaliselt tiigikonna ja kärnkonna kudemisaladega, on kehtival loal tingimus, et lume sulamisest kuni 30. juunini kaevandamine keelatud. Selle tingimuse rakendamisel on võimalik leevendada kaevandamisega kaasnevaid ebasoodsaid mõjusid kahepaiksetele.

Kaevandamistegevus toob endaga kaasa maastiku pikaajalise või püsiva muutumise. Samas on näiteks majanduslikust aspektist oluline ka taastumatute maavarade jätkusuutliku kasutamise tagamine. Karjääri rajamisel ja selle töötamise jooksul looduslik mitmekesisus paratamatult vaesestub. See saab hakata taastuma peale karjääri korrastamist. Keskkonnaloa kehtivuse ajal hakkab juba ammendunud karjääriosades toimuma ka taimede isetaastumine.

Keskkonnaametile teadaolevalt puuduvad mäeeraldise mõjupiirkonnas kultuurimälestiste registrisse kantud kultuuri või arheoloogilise väärtusega alad. Taotletava alaga seotud kannet kultuuri- või arheoloogilise kaitseväärtusega objekti kohta ei leia ka Eesti vaimse kultuuripärandi nimistust.

3.2.4. Inimese tervis ja heaolu ning elanikkond

KeÜS § 23 lõige 1 sätestab, et igal inimesel on õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, millega tal on oluline puutumus. Lõike 2 kohaselt on oluline puutumus isikul, kes viibib tihti mõjutatud keskkonnas, kasutab sageli mõjutatud loodusvara või kellel on muul põhjusel eriline seos mõjutatud keskkonnaga. KeÜS § 3 lg 1 kohaselt on keskkonnahäiring ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Siiski tuleb võimaliku keskkonnahäiringu tekkimist võimalusel ennetada ning kui see pole võimalik, võtta kasutusele leevendusmeetmed.

Lähimad majapidamised on mäeeraldise idapiirist umbes 150–200 m kaugusel Liivaaugu (tunnus: 15905:004:0618) ja Jahilossi (tunnus: 15905:004:0619) maaüksusel. Potsepa liivakarjääri keskkonnaloale on lisatud tingimus, kus on piiratud töö aja tegemine.

Keskkonnaametile teadaolevalt ei ole seni toimunud kaevandamise tõttu esitatud kohalike elanike poolt kaebusi.

Tasakaalu hoidmine inimeste heaolu ja kaevandamistegevuse vahel on oluline. Mõistetatult võib maavarade kaevandamisel, tulenevalt iga indiviidi isiklikust tundlikkusest, olla ebasoodne mõju, vaatamata võimaliku häiringu õigusaktides sätestatud normeeritud piiridesse jäämisele. Nimetatud kõrvaltingimuste seadmise eesmärk on soov leevendada kaevandamisest tulenevaid häiringuid eluhoonete ümbruses ja õuealal ajal, mil väljakujunenud, valdavaks saanud tööaega silmas pidades viibivad elanikud kõige tõenäolisemalt kodus. Kuivõrd keskkonnamoju andmisest keeldumiseks pole alust, on otstarbekas kõrvaltingimuste seadmine kaevandamistegevuse mõjualal olevatele eluhoonetele tekkida võivate keskkonnahäiringute vähendamiseks.

3.3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Alljärgnevalt on toodud kavandatava tegevuse keskkonnamõju olulisuse hinnang koos põhjenduste ja selgitustega.

3.3.1. Mõju suurus, tugevus, kestvus, sagedus, pöördumus ning mõjuala ulatus

Keskkonnaamet käsitleb kavandatava tegevuse mõjualana Potsepa liivakarjääri mäeeraldise teenindusmaad ning ca 200 m ümber selle, kuna nii kaugele võib teoreetiliselt ulatuda müra häiring või tahkete peenosakeste häiring.

Kaevandamistegevusega kaasnevad mõjud on seotud kaevandamisega ning avalduvad kaevandamise käigus. Pärast kaevandamistegevuse lõppemist ning ala korrastamist lõpeb ka kavandatava tegevuse mõju. Eelhinnangu järelduste kohaselt ei teki kavandatava tegevuse elluviimisel olulist täiendavat negatiivset keskkonnamõju.

3.3.2. Mõju piiriülesus

Piiriülest mõju ette näha ei ole.

3.3.3. Mõju Natura 2000 võrgustiku alale

Osaühing Alkranel-i poolt koostatud KMH raames läbi viidud Natura asjakohane hindamine jõudis järeldusele, et Lindi loodusalale kaevandamistegevuse tulemusena ebasoodsat mõju ei kaasne. Kehtiva loa muutmisega ei ole teada aspekte, mis senist järeldust muudaks, mistõttu ei ole Natura eelhindamine antud juhul vajalik.

3.3.4. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Potsepa liivakarjäär piirneb Potsepa III liivakarjääriga. Potsepa liivakarjääris on läbi viidud keskkonnamõju hindamine (nõuetele vastavaks tunnistatud 28.10.2020 nr 6-3/20/2425-26), kus muuhulgas hinnati koosmõju Potsepa III liivakarjääriga. Karjäärides on mõningane mürataseme

suurenemine, kuid karjääris toimuv tegevus ja materjali väljavedu ei ületa müra piirväärtusi lähimate elamute (Liivaaugu ja Jahilossi) juures.

3.3.5. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalusi

Täiendavad keskkonnauuringud ja leevendusmeetmed ei ole vajalikud.

3.4. Eelhinnangu järelendus

Eelhindamise tulemusena järeldeb Keskkonnaamet, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju, kuna:

- kavandatav tegevuskoht ei asu kaitstaval loodusobjektidel ega Natura 2000 võrgustiku alal ning kavandatava kaevandamisega eeldatavalt ei mõjutata ebasoodsalt kaitstavaid loodusobjekte ega Natura 2000 võrgustiku alasid;
- eelhindamise tulemusena selgus, et eeldatavalt ei ületata kaevandamisel piirmäärasid müra ja õhusaaste osas;
- eelhindamise tulemusena selgus, et kaevandamine ei mõjuta väljakujunenud põhjavee režiimi, kuna kaevandamine toimub pealpool põhjaveeveetaset;
- mäeeraldisel looduslik maastik kaevandamistööde käigus hävineb, kuid see on kvalitatiivselt hiljem taastatav maa-ala korrastamisega.

KeHJS § 11 lõige 8¹ kohaselt, KMH algatamata jätmise otsus peab muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lõige 1 punkti 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedav võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lõike 2 kohaselt, kui eelhinnangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmine, esitatakse eelhinnangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks. KeHJS § 3³ lõike 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 3³ lõike 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.

Loa taotleja on KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitanud Keskkonnaametile teabe kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega loa taotleja kavandab vältida või ennetada muidu ilmnedav võivat olulist ebasoodsat keskkonnamõju

4. MENETLUSOSALISTE ÄRAKUULAMINE

Tulenevalt KeHJS § 11 lõikest 2² saatis Keskkonnaamet 06.01.2023 kirjaga nr DM-120744-12 KeHJS § 11 lõike 2² ja haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 2 alusel Osaühingule Eesti Killustik

ja Pärnu Linnavalitsusele käesoleva eelhinnangu ja KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu tutvumiseks ning arvamuse avaldamiseks.

Pärnu Linnavalitsus nõustus 18.01.2023 kirjaga nr 9-11/247-4 keskkonnamõju hindamise algatamata jätmisega (KOTKAS 19.01.2023 nr DM-120744-13).

Osaühing Eesti Killustik etteantud tähtjaks arvamust ei avaldanud.

Keskkonnaamet jättis 07.02.2023 kirjaga nr DM-120744-16 Potsepa liivakarjääri keskkonnavalda muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata.

Keskkonnaamet saatis loa taotlejale 18.08.2023 kirja nr DM-120744-21, milles märkis, et Potsepa liivakarjääri määraldis asub osaliselt projekteeritaval Pottsepa kassikaku püsielupaiga sihtkaitsevööndis. Keskkonnaamet palus loa muutmise taotlust muuta ning lisada juurde vastav ekspertiis, mis käsitleb võimalikke kaevandamistegevusest tulenevaid mõjufaktoreid (ettevalmistavad raietööd, töömasinatest tulenev müra, transport jms) ja hindab nende mõju kassikakule ning pakub leevendusmeetmeid häiringu minimeerimiseks.

Eesti Killustik OÜ esitas Keskkonnaametile 13.09.2023 kirja KOTKAS 15.09.2023 nr DM-120744-22), milles märkis, et taotletavad muudatused on marginaalsed ja hõlmavad määraldises, idaosas, asuvate Kiviveski (15905:001:0169, pindala 3244 m²) ja Kaalukoja (15905:001:0170, pindala 200 m²) sidumist loaga. Kinnistute asuvad olemasoleval teenindusmaal ja moodustavad kokku ca 0,2 % määraldises teenindusmaa pindalast. Samuti ei ole need lähimad punktid võimalikule kassikaku elupaigale. Täiendava muudatusena taotletakse määraldises lõunaosas konnatiigi ümbruses oleva määraldises lamami vastavausse viimist geoloogilise informatsiooniga. Kumbki muudatus ei suurenda ega vähenda karjääri mõju. Mõlemad alad on masinatega kasutuses. Eelnevalt tulenevalt on menetlus formaalse sisuga ja palume sellega jätkata olemasoleval kujul.

Laiendamist taotletakse Potsepa liivakarjääri keskel asuvatele katastriüksustele Kiviveski (15905:001:0169; pindala 0,32 ha) ja Kaalukoja (15905:001:0170; pindala 0,02 ha). Lisaks taotletakse laiendamist sügavuti Potsepa liivakarjääri lõunapoolse lahustüki lamamis. Keskkonnaamet märgib, et selles osas looduskaitsele vastuolusid ei ole.

Taotluse tegevuse ülevaate osas on loetletud katastriüksused, kus tegevus toimub. Nende hulgas Potsepa liivamaardla 1 (tunnus 62401:001:1734), mis hõlmab ka projekteeritavat Pottsepa kassikaku püsielupaika, kuid muutmise taotlus laekus enne, kui avastati kassikaku elupaik. Plokid 31 ja 32 ning määraldises teenindusmaa jäävad osaliselt Pottsepa kassikaku projekteeritavasse püsielupaika, kus on kaitse-eeskirja kohaselt maavara kaevandamine keelatud. Projekteeritava püsielupaiga piirides kaevandamine on seega vastuolus kavandatava kaitsekorraga, kuna see hävitaks kassikaku elupaiga, ning kaevandamise lubamist ei saa kaaluda.

Keskkonnaamet täiendas eelhinnangu eelnõud, mis edastati 10.11.2023 kirjaga nr DM-120744-24 tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks. Keskkonnaamet märkis, et tulenedes asjaolust, et

raadamiseks luba Pottsepa projekteeritavale püsielupaigale ei anta, mistõttu ei ole võimalik seal praegu kaevandada ja seeläbi kassikaku elupaika hävitada, nõustub Keskkonnaamet praeguse loa muutmistaotluse menetluse jätkamisega tingimusel, et peale Pottsepa püsielupaiga moodustamist tuleb luba muuta selliselt, et püsielupaik ei jääks mäeeraldise ega selle teenindusmaa piiridesse, ning püsielupaiga moodustamise üle otsustamiseni projekteeritava Pottsepa püsielupaiga alal ei kaevandata (10.11.2023 loa eelnõu tingimus nr 15).

Maa-amet tegi täpsustusi loa eelnõu vormil olevate varukoguste kohta (KOTKAS 16.11.2023 nr DM-120744-25), mis võetakse loa andmisel arvesse.

Pärnu Linnavalitsus märkis oma 05.12.2023 kirjas nr 9-11/239-43 (KOTKAS 11.12.2023 nr DM-120744-27), et lähtudes eelhinnangust ja tutvudes dokumentidega nõustub Keskkonnaameti otsusega.

Osaühing Eesti Killustik märkis oma 16.11.2023 kirjas (KOTKAS 17.11.2023 nr DM-120744-26), et ei nõustunud loa ja otsuse eelnõus toodud täiendava tingimusega nr 15. Kirjas pakuti välja menetlusega jätkamiseks mitmed alternatiivid.

Keskkonnaamet märgib, et tulenedes asjaolust, et raadamiseks luba Pottsepa projekteeritavale püsielupaigale ei anta, mistõttu ei ole võimalik seal praegu kaevandada ja seeläbi kassikaku elupaika hävitada, loobub tingimuse nr 15 kandmisest loale. Märgime, et püsielupaiga moodustamise protsessi kaasatakse keskkonnaloa omanik. Peale püsielupaiga loomist (kui on kinnitatud ka täpsed piirid), tuleb luba muuta juhul kui Pottsepa liivakarjääri mäeeraldis või selle teenindusmaa kattub alaga, millel on kaevandamine keelatud. Sellekohane teavitus tehakse loa omanikule peale püsielupaiga loomist. Samuti saab siis täpsemalt lahendada kompensatsiooniala küsimust, mis on välja toodud loa omaniku 16.11.2023 kirjas.

Keskkonnaamet edastas täiendatud eelnõud arvamuse avaldamiseks 01.02.2024 kirjaga nr DM-120744-28. Eelhinnangu eelnõu kohta arvamusi ei avaldatud. Loa ja korralduse eelnõude kohta avaldas arvamust loa omanik (KOTKAS 02.02.2024 nr DM-120744-30).

(allkirjastatud digitaalselt)
Martin Nurme
juhataja
maapõuebüroo

Teadmiseks: Maa-amet, Pärnu Linnavalitsus, Riigimetsa Majandamise Keskus

Merike Rosin +37254470092 (maapõu)
Merike.Rosin@keskkonnaamet.ee

Liis Sinijärv +37253064783 (looduskasutus)
Liis.Sinijarv@keskkonnaamet.ee